

Boekbespreking van: Vooren, Jurryt van de, e.a.
De Bosatlas van het Nederlandse voetbal
Groningen: Noordhoff Uitgevers, 2017.

HET NEDERLANDSE VOETBAL IN KAART GEBRACHT

Wilfred van Buuren

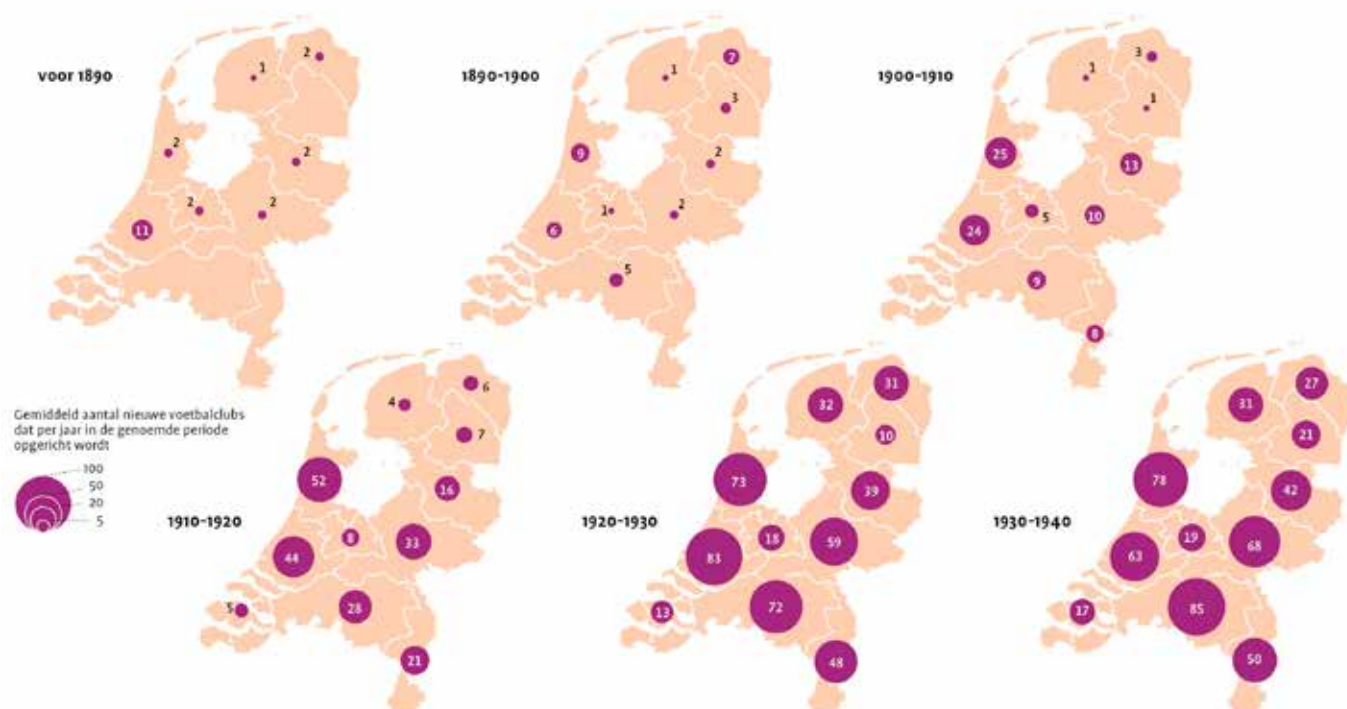
De Bosatlas... wie kent haar niet? U hebt vast ook een Bosatlas gebruikt op school bij aardrijkskunde of wereldoriëntatie of hoe dat vak tegenwoordig heet. Ikzelf heb mijn oude schoolatlas nog steeds. Het gaat om *De Grote Bosatlas*, uitgeven door Wolters-Noordhoff in 1971 en die gebruik ik nog regelmatig. Met name de kaarten van Oost-Europa zijn inmiddels niet meer up-to-date, maar voor het opzoeken van een plaatsnaam voldoet die oude atlas nog steeds prima.

Wolters-Noordhoff heet tegenwoordig Noordhoff Uitgevers en produceert behalve *De Grote Bosatlas* ook allerlei thematische atlassen. Zo zijn er bijvoorbeeld *De Bosatlas van het klimaat*, *De Bosatlas van het cultureel erfgoed* en *De Bosatlas van Amsterdam*.

En sinds kort is ook onze populairste sport in kaart gebracht in *De Bosatlas van het Nederlandse voetbal*. Deze atlas is werkelijk uniek, want – voor zover bekend – een wereldprimeur. Een keur aan organisaties – waaronder Eredivisie en Jupiler League, KNVB, Mulier Instituut en Huygens Instituut – leverde de data, Noordhoff Atlasproducties verzorgde de cartografische uitwerking en Jurryt van de Vooren schreef de teksten.

Deze atlas is opgebouwd rond negen thema's: het ontstaan van voetbal, de amateurs, de profs, de stadions, de maatschappij, de commercie, het internationale voetbal, clubs in het betaalde voetbal en de voetbalkaart. Vrouwenvoetbal krijgt geen apart hoofdstuk, maar komt gelukkig wel ruim aan bod.

4 Ontwikkeling nieuw opgerichte clubs

Bron: besproken boek, pagina 17, kaart 4.

Vrouwenvoetbal krijgt geen apart hoofdstuk, maar komt gelukkig wel ruim aan bod.

Voetbalstraatnamen

Nederland is een echt voetballand. Meer dan 1,2 miljoen leden zijn tegenwoordig aangesloten bij ruim 3.000 voetbalclubs. Ze zijn verdeeld over ongeveer 70.000 verschillende teams, waarvan er ruim 5.500 in de zaal spelen. Wekelijks spelen ze gemiddeld 31.500 wedstrijden. Ruim 400.000 vrijwilligers houden dit enorme voetbalapparaat draaiende. De infrastructuur van het voetbal in Nederland is fijnmazig, want voetbalclubs vind je overal. De uitzondering is Vlieland: dat is de enige gemeente in Nederland zonder voetbalclub. Een absoluut hoogtepunt van de atlas is de topografische 'Voetbalkaart van Nederland', die maar liefst 24 pagina's beslaat. Alle clubs zijn hierop weergegeven, de veldclubs zelfs met de kleuren van het clubtenu.

Er wordt al zo'n 140 jaar gevoetbald in Nederland. Voetbal bereikte vanuit Groot-Brittannië ons land. In 1877-1878 wordt voor het eerst gevoetbald op internaat Noorthey in Voorschoten. In de decennia daarna worden de eerste clubs opgericht, vaak door schooljongens. Voetbal is dan een sport van de elite. De vroege verspreiding van voetbal verloopt via de treinrails. Dat is mooi te zien op de kaart 'Clubs bij stations'. In 1902 zijn de oudste clubs allemaal afkomstig uit een plaats die bereikbaar is per trein of tram. Alleen in het Drentse Frederiksoord is dan een voetbalclub die niet aan een spoor- of tramlijn ligt. In en na de Eerste Wereldoorlog wordt voetbal een heuse volkssport, vooral dankzij een explosie aan nieuwe clubs in het katholieke Zuiden (zie afbeelding).

Deze atlas zit vol met interessante wetenswaardigheden. Wat was de best bekeken Nederlandse voetbalwedstrijd? Nederland-Argentinië (halve finale WK 2014) met 12,4 miljoen kijkers, inclusief kijkers buitenshuis. Wanneer was de eerste Nederlandse voetbalwedstrijd met kunstlicht? Nee, niet in 1929, maar al in 1916. Verder blijken er in Nederland ruim 150 straten te zijn waarvan de namen verband houden met de voetbalsport. Pim Mulier en Abe Lenstra hebben de meeste straten op hun naam staan. Opmerkelijk: bedroeg het gemiddeld bruto jaarsalaris van een speler in de eredivisie 2009 350.000 euro, in 2017 was dit gezakt naar 250.000

euro. Maar de atlas biedt meer dan dit soort cijfers en leuke weetjes. Allerlei demografische ontwikkelingen worden op een prettige manier gevisualiseerd in mooie kaarten, grafieken en tijdlijnen.

Veel bladerplezier

Er zitten ook zeer originele kaarten in de atlas. Zo worden de reizen van een sportverslaggever cartografisch weergegeven. Het gaat om Jeroen Grueter, voetbalreporter en verslaggever van zwem- en ijshockey wedstrijden voor Studio Sport. In 2014 reist Grueter in totaal ongeveer 72.500 kilometer! Al die reizen zijn met lijnen en pijlen aangegeven op kaarten van Nederland, Europa en Brazilië.

Bijzonder is ook de informatie over voetbal in oorlogstijd. Vanaf 1942 wordt in slechts anderhalf jaar de joodse bevolking geïsoleerd en gedeporteerd. Bij Feijenoord worden 26 joodse leden en donateurs afgevoerd, waarschijnlijk meer nog dan bij het als joods bekendstaande Ajax. Slechts een klein aantal zal de oorlog overleven.

De eerste Nederlandse voetbalwedstrijd met kunstlicht was al in 1916.

Voor wie is deze atlas bedoeld? Met andere woorden: wat is de doelgroep? Dat is niet zo eenvoudig te zeggen. Voor de fans? Misschien. Ben je bijvoorbeeld een supporter van ADO Den Haag, dan vind je behalve een eigen pagina over je club, ook 24 kaarten waarop je club wordt genoemd plus één foto. Laten we het erop houden dat deze atlas vooral interessant is voor de breed georiënteerde voetbal-liefhebber.

Valt er verder ook nog iets te mopperen over dit prachtboek? Jazeker. Er zitten foutjes in. Zo wordt bijvoorbeeld op bladzijde 14 beweerd dat een Nederlander gemiddeld 1,6 kilometer van een voetbalveld woont, terwijl op pagina 180 die afstand op eens tussen de 2,3 en 2,7 kilometer bedraagt. Rara hoe kan dat? Verder krijgen sommige verdwenen voetbalclubs uit het betaalde voetbal – FC Haarlem en FC Wageningen – een eigen pagina, terwijl andere, zoals bijvoorbeeld FC Amsterdam en Fortuna Vlaardingen/FC Vlaardingen, genegeerd worden. Dat is niet erg consequent. Ook vind ik het jammer dat er niet wat meer diachrone kaartjes in staan. Dit neemt niet weg dat *De Bosatlas van het Nederlandse voetbal* een schitterende en veelomvattende uitgave is die uren bladerplezier geeft.